

■ **Ramilə Qurbanlı**

“Allah ikinizin də belasını versin-sənin də, Hitlerin də...”

“-Ana, atamızı unutmuşuq
Atanız bizi unudub. Cəbiş, balaları yetim qoymaq istəyirsən?”

“ - Sən burda neyniylirsən?

- Ay rəhmətliyin oğlu, adam burda neyniyər? Açıq qapını bombalar töküldü başıma”.

“- Pulun var sənin?

- Sənin yox, sizin.

- Yaxşı, pulun var sizin?”

“Ay qız, Tanyə...”

“- Bizim uşağı görmədin?

- Uşağın olub bəyəm?

- Kül başuva, doğan vaxtımdır? Tanyəni deyirəm, əmanətdü, əmanət”.

“Xoşun gəlir? Gözləri yaşıldı?”

“Yeni ayda bir dəfə mənəm arvadımla bazara getməyə ixtiyarım yoxdu?”

Bu yerdə, ümumiyyətlə yazı boyu filmi adını çəkəmsəm belə oxucu artıq sitat-lardan bildi söhbət hansı filmdən gedir.

1969-cu ilin filmidir. 60-70-ci illər Azərbaycan ədəbiyyatının intibah dövrü olub. Həmin dövrdə kinoda, teatrda, rəs-samlıqda, musiqidə, ümumiyyətlə mədə-niyyətin bütün sahələrində ən gözəl əsərlər, ən peşəkar sənətkarlar meydana gəlib. Sevdığımız “şərikli çörək” də o illərin filmi-dir. “Bizim Cəbiş müəllim” də.

“MÜHARİBƏNİN 1001-Cİ GECƏSİ” YOXSA “BİZİM CƏBİŞ MÜƏLLİM”

Film Maqsud İbrahimbəyovun “Mühari-bənin 1001-ci gecəsi” ssenarisi əsasında çəkilib. Hərbi kinopovestdəki hadisələr II Dünya müharibəsi illərində Bakıda cərə-yan edir. Burada müharibə illərində qələbə naminə hər cür maddi çətinliklərə dözüb, ailəsini halal zəhmətlə dolandırmağa çalış-şan, vətənin azadlığını hər şeydən yüksək tutan sadə adamların mənəvi uralığından söhbət açılır.

Böyük Vətən müharibəsində Azərbay-can neftinin nə dərəcədə böyük rol oynama-sı haqqında fikirlər ilk dəfə olaraq “Bi-zim Cəbiş Müəllim” filmində Nəcəfov obra-zının dili ilə söylənilib. Doğrudan da, bu filmə rejissor Həsən Seyidbəyli filmin ssenari müəllifi Maqsud İbrahimbəyov çox cəsəretili addım atıblar. Nəcəfov obrazının dili ilə rusların xoşuna gəlməyən, daima nəzərlərində saxladığı faktları aşkar ifa-

Kinomuzun Cəbiş müəllimi

də ediblər. Böyük Vətən müharibəsində Sovetlər tərəfindən iştirak edən hər 1000 tankdan 700-nü, hər 1000 təyyarədən 700-nü yanacaqda Azərbaycan təmin edib. Bu fakt ilk dəfə “Bizim Cəbiş Müəllim” filmində aşkara çıxarıldı... Filmin çəkilişi başa çatdıqdan sonra Moskvaya göndərildilər. Hə-mişə olduğu kimi bu dəfə də Moskva filmin bir neçə epizodu ilə yanaşı, Nəcəfov obra-zının dili ilə deyilən faktların çıxarılmasına göstəriş verir. Həsən Seyidbəyli gərgin mübahisədən sonra istədiyinə nail olur.

HƏSƏN SEYİDBƏYLİ MAKEDONU TƏSADÜFƏN TAPMIŞDI

Rejissor Makedon rolunun ifaçısı Aqil Ağacanovla bulvarda təsadüfən nərd oynayırmış. Qarşısındakının rejissor olduğunu bilən Aqil onunla mərcə girir. Əgər rejissor uduzsa onu kinoya çəkəcək. Razılaşırlar. Nərdə uduzduqdan sonra Həsən Seyid-bəyli sözünü tutaraq onu Makedon roluna sınağa çağırır. Aqil Ağacanov sınaqdan keçəndən sonra rejissor onu çağırır deyir ki, səni zəif Makedon rolunu üçün gözüm tutduğuna görə səninlə nərd oynamağa başladım. Gəldiyimiz mərc isə səndən çox mənəm mənəfeyimə xidmət edirdi.

“ÇAĞIRSA ELLƏR GEDƏRƏM DAVAYA” BARƏDƏ HƏQİQƏT

“Bizim Cəbiş müəllim”ə dəfələrlə bax-mış tamaşaçıların əksəri bu fikirdədir ki, “Çağırsa ellər gedərəm davaya” da Əliağa Vahidindir. Amma adı titrlərə düşməyən

mevxa müəllifi Molla Məhəmməddir.

Filmə məhəllə uşaqlarının (Namiq, Makedon və s.) dediyi mevxa-nanı səslən-dirən də şairin özüdür. 73,5 dəqiqəlik “Bi-zim Cəbiş müəllim”ə Molla Məhəmmədin mevxa-nası necə daxil edilib? Molla Məhəmməd - 1950-ci ildə Maştağa kəndində doğulmuş Məmmədqulu Əhmədovdur. “Molla Məhəmməd” təxəllüsünü ona otu-rub-durduğu, yaşından böyük kişilər verib-lər. Məmmədquluda görüb-götürmək, eşit-diyini-oxuduğunu beş dəqiqədə qulağına sırğa etmək bacarığını duyanlar təxəllüs verməkdə yarılmayıblar. Bədahətən şeir demək (bədiyyə), əsasən də qəzəl yazmaq istedadı ilə Molla Məhəmməd tez bir za-manda kənddə məşhurlaşib.

Onu Nəsimə Zeynalovanın oğlu Ca-hangir ilə yaxından tanışlığı filmə gətirib çı-xardır. Bağ qonşusu idilər. Günlərin bir gü-nü Cahangir uşaqlıq dostu Molla Məhəmmədin yazdığı “Çağırsa ellər, gedərəm da-vaya” mevxa-nasını anasına göstərir. Öz növbəsində, o da filmində müharibə illəri-nin canlı ab-havası yaratmağa çalışan Həsən Seyidbəyliyə. Meyxana kinorejissorun elə xoşuna gəlir ki, onun səsləndirilməsi də müəllifin özünə, yəni Molla Məhəmmə-də həvalə edilir.

BİZİM SÜLEYMAN ƏLƏSGƏROV

Bizim iki Süleyman Ələsgərovumuz olub. Biri görkəmli bəstəkar, o biri aktyor. Cəbiş müəllim obrazının ifaçısı aktyor Sü-leyman Ələsgərovdur. İxtisasca həkim ol-malı idi, çünki Tibb İnstitutunun üçüncü kursunda oxuyanda getdiyi teatr dərnəyin-

dən Gənc Tamaşaçılar Teatrının aktyor şta-tına müsabiqə yolu ilə işə götürülüb. Sənə-tə bağlandığından institutu atıb. Ömür bo-yu Gənc Tamaşaçılar Teatrında işləyib. “Hacı Qəmbər” tamaşasında Hacı Qəmbər obrazı gözlerim qarşısındadır, çünki yaşı-ma görə gördüyüm yalnız uşaq vaxtı həmin tamaşa olub. 34 filmə çəkilib. Cəbiş müəllim obrazı onun visit kartı sayılır. Deyilənə görə aktyor xasiyyətə obraza çox bənzə-yirmiş. 83 yaşına, yəni ömrünün sonuna qədər səhnədə olub. Ölümündən az əvvəl qrim güzgüsünü gənc aktyor Elşən Rüstə-mova həvalə edib. 1989-cu ildə dünyasını dəyişib.

Bu filmdəki roluna görə xalq artisti 1970-ci ildə Minskə IV Ümumittifaq kino-festivalında diploma layiq görüldü.

CƏBİŞİN ARVADI

Fikir vermisiniz, filmə obrazın adı be-lə də gedir, öz adı yoxdur-yalnız Cəbişin arvadıdır. Mentalitetin göstəricisidir. Kri-minal yazar Nizamın fantaziyasına görə guya Cəbişin arvadı ona xəyanət edir, özü də qonşu Əbülfəzlə. Deyir hayıf Cəbiş ki-mi kişiye arvadı xəyanət edir, rejissor guya bunu xırda detallarla işarə verib: “məsələn Əbülfəzin firsətdən istifadə edib bazarda qadının qolundan tutması, öz evində kü-rəyinə, əlinə toxunması buna işarədir”.

Yeri gəlmişkən, həmin o küreyinə to-xunduğu yerdən Moskva senzurası çox maraqlı bir epizodu kəsib atıb. Həmin yer-də Cəbişin arvadı Əbülfəzi yun çubuğunun altına salıb qənşirin çıxardır. Hayıf ki, film-də həmin yer yoxdur.

Şəfiqə Məmmədova bu obrazı əvəzsiz ifa edib. Yer qoymayıb ki, deyəsən başqa kimsə daha yaxşı ifa edərdi.

Tanya rolunu rusiyalı aktrisa Svetlana Morşinina ifa edib, amma səsi doğmaca Amaliya Pənahovanın səsidir. Filmin sse-nari müəllifi Maqsud İbrahimbəyov, quru-luşçu rejissor Həsən Seyidbəylidir.

Rollarda Süleyman Ələsgərov (II) Cə-biş, Şəfiqə Məmmədova - Cəbişin arvadı, Muxtar Maniyev-Nəcəfov, Səfura İbrahimova - Nəcəfovun arvadı, Ziya Seyidbəyli - Namiq, Nəsimə Zeynalova-Suğra xala, Əliağa Ağayev - Əbülfəz, Aqil Ağacanov - Makedon, Svetlana Morşinina - Tanya, Cahangir Novruzov - Rəsulov, Fazil Salayev - Mıqqı, Məryəm Seyidbəyli - Şəfi-qə, Hamlet Xanızadə - Kapitan, Kamil Qubuşov - Müəllim, Cabbar Əliyev-Müəllim, Məmmədza Şeyxzamanov - Poçtal-yon, Sona Aslanova - Ana, ?.Bağırova, Süsən Məcidova - Makedonun anası, Məmməd Sadıqov-Səngər qazan, Tələt Rəhmanov, Eldəniz Zeynalov - Qulam, Sofa Bəsirzadə - Həkim, V.Otradinski - Qaçqın, N.Sorin.